

КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(методичні рекомендації)

м. Запоріжжя – 2018

КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(методичні рекомендації)

м. Запоріжжя - 2018

УДК 373.3/.5.015.31(083.13)
ББК 74.26-28я81
К63

Рецензент:

Нікуліна Г.О., вчитель-логопед Запорізької ЗОНІ І-ІІ ступенів №80 Запорізької міської ради Запорізької області

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Комунального закладу Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької Обласної Ради (протокол № 3 від 13.03.2018 року)

Укладачі:

Волошини Т.А., старший викладач кафедри РПЗСЖ КЗ «301ППО» ЗОР;
Консультанти КЗ «Запорізька обласна психолого-медико-педагогічна консультація» ЗОР:
Кузнецова С.Л., вчитель-дефектолог вищої категорії;
Павлова Л.М., вчитель-дефектолог вищої категорії
Ходус Л.О., вчитель-дефектолог вищої категорії;
Шведун Т.А., вчитель-логопед вищої категорії;

Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини дошкільного віку (Методичні рекомендації). / уклад.: Т.А. Волошина, Л.О. Ходус, Т.А. Шведун, С.Л. Кузнецова, Л.М. Павлова - Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2018. -52 с.

Методичні рекомендації розроблені для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки дітей дошкільного віку, складання якісної характеристики виконання завдань та виявлення готовності дитини до шкільного навчання. Методичний посібник рекомендований спеціалістам ІРЦ, психологам і педагогам спеціальних та інклюзивних груп закладів дошкільної освіти.

УДК 373.3/.5.015.31(083.13)
ББК 74.26-28я81

© Волошина Т.А., 2018
© ФОП Осадца Ю.В., 2018

ЗМІСТ

1. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною 2-3 років під час комплексної психолого-педагогічної оцінки.....4
2. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною 4-5 років під час комплексної психолого-педагогічної оцінки.....16
3. Орієнтовна якісна характеристика емоційно - вольової сфери дітей дошкільного віку.....29
4. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною з метою виявлення її готовності до навчання у школі.....32
5. Список використаних джерел.....50

1. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною 2-3 років під час комплексної психолого-педагогічної оцінки

Номер та назва завдання	Якісна характеристика виконання завдання на достатньому та середньому рівнях	Якісна характеристика виконання завдання на початковому рівні	Міри допомоги
№ 1 <u>Контактність</u>	<ul style="list-style-type: none"> – розуміє інструктивне мовлення, діє згідно з ним; – активно сприймає інструкцію та емоційно відгукується на неї, здійснює зоровий контакт; – вступає в контакт легко невимушено, охоче відповідає на запитання, діє відповідно до вказівок; – висока комунікабельність, демонструє (зберігає) позитивний психологічний комфорт, розуміє інструкцію одразу; – спілкування змістовне, доброзичливе, яскраво-емоційне; – радо йде на контакт, впевнений в собі, комунікація успішна, розуміє інструкцію з незначними поясненнями; – охоче йде на контакт, прагне продовження спілкування, ставить багато запитань; – ініціює спілкування, виявляє зацікавленість, допитливість, контакт продуктивний; – вільно висловлюється за власним бажанням; – охоче спілкується, виявляє інтерес, прихильність до співрозмовника, контакт змістовний; – відчувається впевнено під час спілкування, виявляє симпатію до співрозмовника; – вступає в невимушену розмову, підтримує діалог у межах ситуації (веде стимульований діалог); – середня комунікабельність, не виявляє ініціативи, але підключається до діалогу 	<ul style="list-style-type: none"> – встановлює (не встановлює) зорову контактність; – не слухає звернене мовлення; – розуміє інструктивне мовлення частково (не розуміє); – бажання свідкування перевищує обсяг мовлення (короткі висловлювання); – на початку спілкування не вступає в бесіду; – самостійно не виявляє ініціативи, йде на спілкування з примусом; – поступово встановлюється малопродуктивний, пасивно-підлеглий контакт; – контакт формальний, устанавлюється легко; – виявляє: <ul style="list-style-type: none"> • мовленнєвий негативізм; • ознаки тривожності (надмірна збудженість, напруженість, скутість; страх, невпевненість у собі, боязкість; сором'язливість, неадекватна веселість, безпричинний сміх); • ознаки агресивності (упертість, заперечливість, відмовлення від спілкування, дратівливість, злість, відстоювання свого (наполягає на своєму, егоцентризм); • ознаки імпульсивності (нетерплячий (перебиває, не вислуховує запитання до кінця - відповідає), задає зустрічні запитання, що не стосуються теми розмови); • ознаки гіперактивності (весь час в русі, непосидючий); – вдається до фізичного контакту (дотик, торкання, обмацування, штовхання 	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювати мовленнєву активність: <ul style="list-style-type: none"> • доброзичливим тоном, • позитивними емоціями; • заохоченням впевненості у собі (власних силах); – привернути увагу за допомогою цікавої яскравої іграшки, особистого предмета («Яка у тебе цікава іграшка (красиве плаття)! Хто тобі її (його)купив?...»); – заохочення у вигляді схвальних оціночних суджень щодо діяльності дитини («Молодець!» «Правильно!»); – тактильний контакт з дитиною у поєднанні з ласкавим поводженням; – у разі відсутності контакту з'ясувати у матері (батька) як вступає в контакт та поводить дитина в присутності інших людей (рідних, знайомих, незнайомих), залучити до спілкування матір (батька).

<p>імена;</p> <p>2. Уявлення про навколишній природний, предметний світ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – назвати яскраві явища природи: (сонце світить; хмари на небі; дощ іде; вітер дме; падає сніг) – назвати окремі рослини: (дерево; трава; квітка); – назвати деякі овочі та фрукти: (морква; огірок; цибуля; яблуко; груша; банан); – назвати тварин: (кішка; собака; корова; коза; кінь; лисиця; заєць; курка; півник; гуска; качка; ворона) 	<p>сестра);</p> <ul style="list-style-type: none"> – диференціює людей за ознаками спорідненості; – за допомогою встановлює родинні зв'язки; – називає членів своєї родини з допомогою (обирає назви із запропонованих); – називає на малюнках яскраві явища природи; – встановлює елементарні причинно-наслідкові зв'язки між природними умовами та особистою життєдіяльністю: <ul style="list-style-type: none"> • сонце світить – підемо гуляти, • дощ іде - ховаємося під парасолькою; – називає запропоновані рослини, овочі, фрукти на малюнках (муляжах); <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою називає їх яскраві ознаки (колір, розмір, місцезнаходження); – показує запропоновані рослини, овочі, фрукти на малюнках (муляжах); – називає на малюнках запропонованих тварин; – показує на малюнках запропонованих тварин; – називає (показує) основні частини тіла тварин (голова, вуха, очі, лапи, хвіст); – звуконаслідує тварин. 	<ul style="list-style-type: none"> – не називає членів своєї родини; – з допомогою називає членів своєї родини, але їх імена не знає (не обирає із запропонованих); – не диференціює людей за ознаками спорідненості; – не встановлює родинні зв'язки за допомогою (не обирає назви із запропонованих); – показує на малюнках яскраві явища природи, але елементарні причинно-наслідкові зв'язки між природними умовами та особистою життєдіяльністю встановлює з допомогою (не встановлює); – не показує на малюнках яскраві явища природи; – не називає, не показує малюнках яскраві явища природи; – не добирає муляжи овочів (фруктів) до картинки, на якій зображений той самий овоч (фрукт); – не називає запропоновані рослини, овочі, фрукти; – не показує, не називає на малюнках запропонованих тварин; – не добирає тварину-іграшку до картинки, на якій зображена та сама тварина; – не відтворює звуки тварин. 	<ul style="list-style-type: none"> – показ як треба правильно співвідносити парні картинки «Така у мене, така ж у тебе», кожного разу жестом підказувати, що треба робити. – демонстрація як треба правильно співвідносити парні картинки «Така у мене, така ж у тебе», кожного разу жестом підказувати, що треба робити.
<p>№3 Сенсорика</p> <p>Рівень сформованості системи сенсорних еталонів:</p> <p>- диференціювання та називання основних різновидів геометричних площинних фігур:</p> <ul style="list-style-type: none"> • круг; • овал; • квадрат; 	<ul style="list-style-type: none"> – самостійно диференціює (розрізняє, показує) 4-5 форм предметів та називає їх; – самостійно диференціює та називає 3-2 форми. – самостійно диференціює 	<ul style="list-style-type: none"> – виявляє форму як ознаку предмета за зразком («Дай (покажи) такий самий...») в умовах вибору з 3 (2) предметів. – дає властивостям предмета певні назви: «круг» - «як м'яч»; «овал» - «як яєчко»; 	<ul style="list-style-type: none"> – використання різних способів та прийомів обстеження властивостей та якостей предметів для отримання результату: • розглядання; • перекладання; • повертання;

<ul style="list-style-type: none"> • трикутник; • прямокутник; <p>– просторові геометричні фігури:</p> <ul style="list-style-type: none"> • куля; • куб; • піраміда; • призма («дах»); <p>– диференціювання та називання 5-9 кольорів: (червоний; жовтий; синій; зелений; білий; чорний; оранжевий; фіолетовий; блакитний)</p> <p>– диференціювання та називання розмірів предметів «великий» - «маленький»</p> <p>– диференціювання та називання кількісного складу: один; багато; мало; стільки же; порівну; більше-</p>	<p>(порівнює) предмети за формою не називає їх, але правильно показує всі запропоновані (вибір за словом);</p> <p>– самостійно диференціює (розрізняє, показує) 5-9 кольорів та називає їх;</p> <p>– самостійно диференціює (розрізняє, показує) та називає 3-4 з них;</p> <p>– самостійно диференціює (порівнює) групує предмети за кольором, показує всі запропоновані;</p> <p>– порівнює предмети за величиною, використовує еталон, мірку та називає «великий», «малий».</p> <p>– самостійно диференціює (розрізняє) та називає розмір предмета (великий, малий);</p> <p>– визначає який з 2 (3) предметів більший (менший);</p> <p>– самостійно встановлює кількісну відповідність між предметами, називає їх:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «один-багато»; • «мало-багато»; • «порівну»; 	<p>«квадрат» - «як кубик»;</p> <p>«трикутник»</p> <ul style="list-style-type: none"> – «як дах». – групує (сортує) предмети за формою під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом) правильно (з помилками); – не виокремлює (не знаходить) предмет названої форми; – не групує (не сортує) предмети за формою з допомогою; – не виокремлює (не знаходить) предмет за названим кольором; – не виявляє колір як ознаку предмета за зразком («Дай (покажи) такий самий...») в умовах вибору 3 (2) предметів; – дає властивостям предмета певні назви: зелений - «як трава»; жовтий - «як сонце»; червоний - «як помідор». – групує (сортує) предмети за кольором під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом, за наслідуванням) правильно (з помилками); – не групує (не сортує) предмети за кольором з допомогою; – не-виокремлює (не знаходить) предмет названого розміру; – виявляє розмір як ознаку предмета за зразком: дай (покажи) такий самий в умовах вибору з 2 (3) предметів; – групує (сортує) предмети за розміром під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом, за наслідуванням) правильно (з помилками); – не групує (не сортує) предмети за розміром з допомогою; – не знає різниці між поняттями «один» та «багато» 	<ul style="list-style-type: none"> • накладання; • прикладання. <p>– розгорнуте навчання: елементарні пошукові дії у процесі багатократного відтворення різноманітних проб, примірювань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізнення плоских форм шляхом накладання («такий - не такий»); • розрізнення об'ємних фігур (куба, кулі) - за наслідуванням дій: котиться - не котиться; <p>– розгорнуте навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • групування (сортування) предметів за кольором (спочатку з 2, надалі з 3 (4)); • чергування за зразком 2-х кольорів; <p>– розгорнуте навчання сортування предметів за розміром трьома контрастними величинами: великий, середній, малий (пазли «Рибки», «їжаки», «Курки» тощо);</p> <p>– розгорнуте навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприймання на дотик величини предметів диференціювання предметів за величиною (в межах 2): брати однією рукою маленький предмет, обома руками - великий; • наслідування
--	--	---	---

<p>менше; лічба предметів в межах</p> <p>– <i>Орієнтування у просторі та часі, вживання слів, які передають:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • основні напрямки відносно себе: попереду, позаду, угорі, вниз; • положення предметів у просторі: на, під, за, поряд, високо, низько; • пов'язані з орієнтацією у часі: спочатку, тепер, незабаром, потім, довго 	<ul style="list-style-type: none"> • «більше-менше»; • усвідомлена лічба предметів (об'єктів) в межах 5. <p>– орієнтується у просторі та часі, вживає слова, які передають основні напрямки відносно себе, положення предметів у просторі пов'язані з орієнтацією у часі;</p> <p>– орієнтується у просторі та часі, але відповідних слів не вживає, повертає погляд у бік, означений відповідним словом.</p>	<p>– не встановлює (не знаходить) кількісний склад;</p> <p>– неусвідомлена лічба в межах 3 (2);</p> <p>– не орієнтується у просторі та часі;</p> <p>– не кладе предмети на щось, під щось.</p>	<p>елементарних пошукових дій у процесі багатократного відтворення різноманітних проб і примірників;</p> <p>– вибір за зразком («Знайди такий самий..») з використанням вказівного жесту;</p> <p>– наслідування дій з використанням вказівного жесту.</p>
<p><u>№4. Логічні завдання</u></p> <p>– «Кубикоброс» і «Шарикоброс»;</p> <p>– Втулки Монтессорі (об'ємний пазл) з 3 отворами круглої, квадратної і трикутної форми з відповідними втулками: кубик, циліндр, призма;</p> <p>– «Поштова скринька» (куб, куля, призма, фігура складної форми);</p> <p>– рамки Монтессорі з 6 вкладками (прямокутник, квадрат, овал, круг, трикутник, зірка);</p> <p>– дошки Е. Сегена з 3х геометричних фігур;</p>	<p>– розуміє та сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, адекватно реагує та емоційно ставиться до них, швидко (повільно) та правильно виконує завдання;</p> <p>– усвідомлює наявність проблемної ситуації, діє цілеспрямовано на рівні зорового орієнтування (візуального співвідношення);</p> <p>– вільно орієнтується в умовах практичного завдання, може самостійно знайти вихід з проблемної ситуації;</p> <p>– виконує наочно-дійові завдання (сформовані дії наочно-дійового мислення);</p> <p>– виконує завдання самостійно шляхом (методом) примірювання, продуктивних проб і помилок;</p> <p>– виконує завдання методом співвідношення зі зразком, свої помилки помічає і виправляє самостійно;</p>	<p>– частково розуміє та сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, адекватно (неадекватно) реагує на неї, швидко (повільно) виконує завдання;</p> <p>– частково усвідомлює наявність проблемної ситуації, взаємодія зорганізується та покроково контролюється дорослим, інтерес до співпраці поверхневий, не стимулюючий діяльність;</p> <p>– виконує завдання з допомогою (під опосередкованим керівництвом, за наслідуванням)</p> <ul style="list-style-type: none"> • методом сили (силових проб); • методом «вдалого отвору»; • методом непродуктивних проб і помилок; <p>– під час виконання (спроби) з'являється орієнтація на мету без урахування умов її досягнення;</p>	<p>– навчання за показом і наслідуванням дій, що супроводжуються словами: «Кулю в круглий отвір, кубик - у квадратний»;</p> <p>– демонстрація (показ) ігрової дії, що супроводжується інструкцією;</p> <p>– демонстрація зразка виконання (показ);</p> <p>– примірювання вкладок з прорізною;</p> <p>– спільне виконання;</p> <p>– виставлення баночок за розміром (у порядку зменшення) та встановлення одну в іншу;</p> <p>– <i>розгорнуте навчання:</i> виставлення мотрійок за зростом (у порядку зменшення) та вкладання однієї в іншу;</p> <p>– дитині вдається по одному колечку, кожного разу вказуючи жестом, що їх треба надіти на стрижень, пропонування виконати завдання</p>

<p>– «Шість баночок»;</p> <p>– мотрійка чотирискладова;</p> <p>– пірамідка з 5-7 кілець (у порядку зменшення розміру кілець);</p> <p>– конструювання башти, поїзда з кубиків;</p> <p>– головоломки з 3х частин</p> <p>– розбірні іграшки з 5-6 частин;</p> <p>– пазли з 6 частин («Дівчинка», «Хлопець», «Собака», «Кіт», «Заєць», «Лисиця» тощо);</p> <p>– картинки з відсутніми елементами;</p> <p>– розрізна картинка з 3-4 частин (розрізані по вертикалі, по горизонталі та по іншій конфігурації);</p> <p>– «Парні картинки»;</p> <p>– Лото, пазли «Хто що їсть?» «Хто де живе?» «Де чия мама?»</p>	<p>– виявляє зацікавленість співпрацею, практичні дії цілеспрямовані на досягнення результату, прагне повторити вдалі дії (успішні проби);</p> <p>– переносить засвоєні способи дій у нові пізнавальні ситуації, научуваність збережена;</p> <p>– демонструє високу (достатню) научуваність під час виконання аналітичних завдань;</p> <p>– дії самостійні, адекватні, яким передують розумові, є пошукова активність;</p> <p>– практичні дії нерішучі, стимульовані, але їм передують розумові.</p>	<p>– набутий досвід із використанням засобів не переносить у нову ситуацію;</p> <p>– губить інструкцію під час виконання завдань, потребує контролю діяльності (покрокового контролю)</p> <p>– не розуміє та не сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, неадекватно реагує на неї;</p> <p>– не усвідомлює наявності проблемної ситуації, не пов'язує пошук її розв'язання з необхідністю використання допоміжних засобів, залишається байдужим як до результату, так і до пошуку розв'язання задачі;</p> <p>– практичним діям не передують розумові, основні способи виконання завдань неспецифічні маніпулювання, нецілеспрямовані проби, поєднує деталі (фрагменти) без аналізу цілого предмета;</p> <p>– не розв'язує наочно-образні завдання;</p> <p>– не розв'язує наочно-дійові завдання;</p> <p>– завдання не виконує, досліджує стимульований матеріал орально, мацає поверхню, перевертає, кидає на підлогу;</p> <p>– дії неадекватні, не відповідають призначенню предметів, їх властивостям;</p> <p>– стимульний матеріал не викликає зацікавленості, не виконує з ним предметні дії, лише маніпулює.</p>	<p>самостійно;</p> <p>– виконання під контролем («Знайди найбільше кільце...»)</p> <p>– наслідування дій з використанням вказівного жесту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • проведення руками по бокових гранях, бачити знизу вгору і зверху вниз для з'ясування закономірності зміни величин; • виконання під контролем («Знайди найбільший кубик»); <p>– демонстрація нерозібраної пірамідки;</p> <p>– прохання вставити частину, що відсутня.</p> <p>– демонстрація цілої картинки, прохання зробити із частин таку саму;</p> <p>– прохання показати частину, яка відсутня;</p> <p>– накладання на цілу картинку одну частину розрізної на прохання накласти інші;</p> <p>– складання картинки з частин, які розташовані таким чином, що потребує тільки їх з'єднання;</p> <p>– складання картинки з частин, які розташовані таким чином, що потребують розвороту;</p> <p>– співвідношення парних картинок («Така в мене, така сама в тебе»), кожного разу жестом підказка що треба робити;</p> <p>– спільне утворення (упорядкування) пари картинок, лото (пазлів).</p>
---	--	--	---

<p><u>№ 5 Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, розвиток мовлення</u></p> <p>– розуміння мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • короткі оповідання з зоровою опорою та без неї; • короткі казки з зоровою опорою та без неї; <p>відтворення малих фольклорних форм:</p> <ul style="list-style-type: none"> • забавлянки; • потішки; • чистомовки; • віршики; <p>– відтворення вірша;</p> <p>– переказ казки;</p> <p>– розповідь про побачене, пережите;</p> <p>– розповідь придуманої історії;</p> <p>– розмова на будь-яку близьку дитині тему;</p> <p>– звуконаслідування тварин;</p> <p>– артикуляційні вправи (спроби на дизартрію) за потребою.</p>	<p>– знає, виразно декламує декілька коротеньких віршів, слова пісень, малих фольклорних форм;</p> <p>– розповідає казку змістовно самостійно, або з опорою на серію ілюстрацій;</p> <p>– коментує події, зображені на ілюстраціях знайомих казок;</p> <p>– висловлює власну думку про персонажів казок;</p> <p>– висока мовленнєва активність;</p> <p>– мовлення відповідає віковим вимогам:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пасивний словник переважає активний; • мовлення фразове (складносурядні, складнопідрядні речення); • правильна звуковимова у поєднанні із спотвореною (складних за артикуляційним устроєм звуків); • неточне використання граматичних форм); • мовлення зв'язне; • використання виразних засобів комунікації: <ul style="list-style-type: none"> – виразні рухи; – жести; – пози; – хода; – міміка; – тональність голосу. <p>– користується (володіє) формами мовленнєвого етикету;</p> <p>– точне виконання артикуляційних вправ.</p>	<p>– вірші не розповідає (не знає);</p> <p>– казку розповідає незмістовно з опорою на серію ілюстрацій та навідними запитаннями;</p> <p>– казок не знає;</p> <p>– низька мовленнєва активність;</p> <p>– егоцентризм мовлення;</p> <p>– мовленнєвий негативізм;</p> <p>– «телеграфне мовлення» (3-4 слова разом);</p> <p>– спостерігається невелика кількість звичайних (односкладових) слів;</p> <p>– грубо спотворює складову будову слів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • називання лиш одного складу слова; • додавання, пропуски, перестановки складів; • спрощення слів до кількох звуків; <p>– грубо спотворює звукову будову слів;</p> <p>– у спілкуванні мовлення замінює жестами, мімікою.</p> <p>– ехолалії;</p> <p>– зупинки судомного характеру, ітерації;</p> <p>– девіації артикуляційного апарату;</p> <p>– порушена просодика (темп, ритм, інтонація);</p> <p>– підвищення салівація;</p> <p>– змазаність мовлення;</p> <p>– мовлення цілком відсутнє;</p>	<p>– емоційно насичувати мовленнєве спілкування;</p> <p>– піклуватися про культуру мовлення та невербальне спілкування;</p> <p>– використовувати ілюстрації для стимулювання бажання дитини переповісти знайому казку, вірш;</p> <p>– коментування ілюстрацій під опосередкованим керівництвом;</p> <p>– корекційно-розвиткова робота з логопедом.</p>
--	--	---	--

2. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною 4-5 років під час комплексної психолого-педагогічної оцінки

Номер та назва завдання	Якісна характеристика виконання завдання на достатньому та середньому рівнях	Якісна характеристика виконання завдання на початковому рівні	Міри допомоги
<p>№ 1 Контактність і поведінка</p>	<p>– розуміє інструктивне мовлення, діє згідно з ним;</p> <p>– активно сприймає інструкцію та емоційно відгукується на неї, здійснює зоровий контакт;</p> <p>– вступає в контакт легко невимушено, охоче відповідає на запитання, діє відповідно до вказівок;</p> <p>– висока комунікабельність, демонструє (зберігає) позитивний психологічний комфорт, розуміє інструкцію одразу (з додатковим роз'яснюванням);</p> <p>– спілкування змістовне, доброзичливе, яскраво-емоційне;</p> <p>– радо йде на контакт, впевнений в собі, комунікація успішна;</p> <p>– ініціює спілкування, виявляє зацікавленість, допитливість, контакт продуктивний;</p> <p>– вільно висловлюється за власним бажанням;</p> <p>– охоче спілкується, виявляє інтерес, прихильність до співрозмовника, контакт змістовний;</p> <p>– почувається впевнено під час спілкування, виявляє симпатію до співрозмовника;</p> <p>– вступає в невимушену розмову, підтримує діалог у межах ситуації (веде стимульований діалог);</p> <p>– середня комунікабельність, не виявляє ініціативи, але підключається до діалогу поступово після заохочень та стимулювань;</p>	<p>– розуміє інструктивне мовлення частково (не розуміє);</p> <p>– не слухає звернене мовлення, встановлює (не встановлює) зоровий контакт;</p> <p>– бажання спілкування перевищує обсяг мовлення (короткі висловлювання);</p> <p>– на початку спілкування не вступає в бесіду, нестабільно реагує на звичайні інструкції;</p> <p>– поступово встановлюється малопродуктивний, пасивно-підлеглий контакт;</p> <p>– неадекватно реагує на запитання, не вміє підтримувати діалог;</p> <p>– виявляє мовленнєвий негативізм:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ознаки тривожності (збуджений, напружений, скутий), страх, невпевненість у собі; боязкий; сором'язливий; • ознаки агресивності (упертий, заперечливий, відмовляється від спілкування, дратівливий, злий, відстоює своє (наполягає на своєму, егоцентризм)); • ознаки імпульсивності (нетерплячий (перебиває, не вислуховує запитання до кінця - відповідає), задає зустрічні запитання, що не стосуються теми розмови); • ознаки гіперактивності (весь час в русі, непосидючий); <p>– не виявляє ініціативи, не вступає в контакт, на</p>	<p>– стимулювати мовленнєву активність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • доброзичливим тоном, позитивними емоціями; • заохоченням впевненості у собі (власних силах); <p>– привернути увагу за допомогою цікавої яскравої іграшки, особистого предмета («Яка у тебе цікава іграшка (красиве плаття)! Хто тобі її (його) купив?...»);</p> <p>– заохочення у вигляді схвальних оціночних суджень щодо діяльності дитини («Молодець!» «Правильно!»).</p> <p>– у разі відсутності контакту виявити у матері (батька) як вступає в контакт та поводить дитина в присутності інших людей рідних, знайомих, незнайомих), залучити до спілкування мати (батька);</p> <p>– тактильний контакт з дитиною у поєднанні з ласкавим поводженням;</p> <p>– заохочення у вигляді схвальних оціночних суджень щодо діяльності дитини («Молодець!» «Правильно!»).</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – поступово мовленнєва зацікавленість та активність зростають. 	<ul style="list-style-type: none"> заохочення не реагує (реагує плачем, криком); – вдається до фізичного контакту (дотик, торкання, погладження, обмацування, штовхання тощо); – уникає контакту, притискується до матері (батька), вередує; – не вступає в спілкування навіть після заохочень та стимулювань. 	
<p><u>№2. Уявлення та знання про себе самого, навколишній природний, предметний та соціальний світ</u></p> <p>1. Уявлення про себе самого та соціальний світ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – назвати своє ім'я та прізвище; – назвати свою статеву приналежність; – назвати частини тіла. – назвати свій вік та показати його на пальцях; – назвати членів своєї родини та свій статус у родині; – назвати домашню 	<ul style="list-style-type: none"> – правильно і чітко називає ім'я та прізвище; ідентифікує себе з ними; знає свої ласкаві прізвиська; – усвідомлює, орієнтується, називає (демонструє) еталони чоловічої (жіночої) поведінки; – називає та виявляє елементарні чоловічі (жіночі) моральні якості; – називає основні частини свого тіла; – називає функції деяких органів: дихальна та серцево-судинна система, опорно-руховий апарат. – називає свій вік та показує його на пальцях; – називає членів своєї родини, називає їх імена; – самостійно встановлює родинні зв'язки (статус у 	<ul style="list-style-type: none"> – називає тільки своє ім'я, прізвище обирає (не обирає) із запропонованих; – своє ім'я обирає з запропонованих, прізвище не обирає (не знає); – реагує на своє ім'я, але не називає його; – не називає самостійно свою статеву належність, але обирає назву із запропонованих; – не знає про спільне та відмінне у будові тіла хлопчика та дівчинки; – не усвідомлює свою статеву належність; – показує запропоновані частини тіла на собі та ляльці; – не має поняття про призначення та дію жодного органу. – називає свій вік, але показати його пальцях не може; – показує свій вік на пальцях, але не може його назвати; – не називає свій вік, не показує його на пальцях (не 	<ul style="list-style-type: none"> – називати дитину на ім'я протягом спілкування, потім попросити назвати її своє ім'я;

<p>адресу;</p> <p>– назвати пори року</p> <p>– назвати частини доби</p>	<p>родині);</p> <p>– самостійно називає домашню адресу;</p> <p>– називає самостійно пори року, знає їх послідовність;</p> <p>– називає правильно, за названими ознаками;</p> <p>– називає частини доби, знає їх послідовність;</p> <p>– співвідносить частини доби з режимними моментами;</p> <p>– називає контрастні частини доби (день-ніч); (ранок-вечір), з допомогою (ранок-день); (вечір-ніч).</p>	<p>знає);</p> <p>– називає членів своєї родини самостійно (з допомогою), їх імена обирає із запропонованих (не знає);</p> <p>– родинні зв'язки не встановлює (з допомогою);</p> <p>– частково називає домашню адресу, доповнює її, уточнює її з допомогою;</p> <p>– обирає назви міста (села), вулиці (проспекту, провулка) із запропонованих;</p> <p>– не знає домашньої адреси;</p> <p>– пори року не називає, замінює їх назви яскравими явищами природи (... зима, сніг іде);</p> <p>– пори року не називає, але показує їх на малюнках правильно);</p> <p>– називає контрастні пори року (зима-літо);</p> <p>– не називає, показує на малюнках частини доби, їх послідовності не знає;</p> <p>– не співвідносить частини доби з режимними моментами (плутає).</p>	<p>– навідні запитання з опорою на ілюстрації</p>
<p>№3 Сенсорика Завдання на виявлення рівня сформованості системи сенсорних еталонів:</p> <p><i>диференціювання та називання основних різновидів геометричних площинних фігур:</i> (круг; овал; квадрат; трикутник; прямокутник); <i>просторові геометричні фігури:</i> (куля; куб; піраміда; призма);</p>	<p>– самостійно диференціює (розрізняє, показує) 4-5 форм предметів та називає їх;</p> <p>– самостійно диференціює та називає 3-2 форми: </p> <p>– самостійно диференціює (порівнює) предмети за формою не називає їх, але правильно показує всі запропоновані (вибір за словом);</p>	<p>– виявляє форму як ознаку предмета за зразком (« Дай (покажи) такий самий...») в умовах вибору з 3 (2) предметів.</p> <p>– дає властивостям предмета певні назви: «круг» - «як м'яч»; «овал» - «як яєчко»; «квадрат» - «як кубик»; «трикутник» - «як дах»;</p> <p>– групує (сортує) предмети за формою під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом) правильно (з</p>	<p>– використання різних способів та прийомів обстеження властивостей та якостей предметів для отримання результату: розглядання; перекладання; повертання; накладання; прикладання.</p> <p>– розгорнуте навчання: елементарні пошукові дії у процесі багатократного</p>

<p><i>диференціювання та називання кольорів:</i> (червоний; жовтий; синій; зелений; білий; чорний; оранжевий; фіолетовий; блакитний)</p> <p><i>– диференціювання та називання розмірів предметів:</i> («великий»-«малий»; «довгий-короткий»; «широкий-вузький»; «високий-низький»; «товстий-тонкий»)</p> <p><i>– диференціювання та називання кількісного складу:</i> (один; багато; мало; стільки же; порівну; більше-менше; лічба предметів в межах</p>	<p>– самостійно диференціює (розрізняє, показує) 5-9 кольорів та називає їх; – самостійно диференціює (розрізняє, показує) та називає 5-7 з них; – самостійно диференціює (порівнює) групує предмети за кольором, показує всі запропоновані; – порівнює предмети за величиною, використовує еталон, мірку та називає; – самостійно диференціює (розрізняє) та називає розмір предмета; – упорядковує предмети за різними ознаками (форма, довжина, ширина, висота, товщина); – самостійно встановлює кількісну відповідність між предметами, називає їх: («один-багато»; «мало-багато»; «порівну»; «більше-менше»); – усвідомлена лічба предметів (об'єктів) в межах 10; – позначення кількості відповідною цифрою;</p>	<p>помилками); – не виокремлює (не знаходить) предмет названої форми; – не групує (не сортує) предмети за формою з допомогою; – не виокремлює (не знаходить) предмет за названим кольором; – не виявляє колір як ознаку предмета за зразком («Дай (покажи) такий самий...») в умовах вибору 3 (2) предметів; – дає властивостям предмета певні назви: зелений — «як трава»; жовтий - «як сонце»; червоний - «як помідор»; – групує (сортує) предмети за кольором під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом, за наслідуванням) правильно (з помилками); – не групує (не сортує) предмети за кольором з допомогою; – не виокремлює (не знаходить) предмет названого розміру; – виявляє розмір як ознаку предмета за зразком: дай (покажи) такий самий в умовах вибору з 2 (3) предметів; – групує (сортує) предмети за розміром під опосередкованим керівництвом (з вербальним супроводом, за наслідуванням) правильно (з помилками); – не групує (не сортує) предмети за розміром з допомогою; – не знає різниці між поняттями «один» та «багато» не встановлює (не знаходить) кількісний склад; – неусвідомлена лічба в межах 5 (10); – не знає цифр;</p>	<p>відтворення різноманітних проб, примірювань: розрізнення плоских форм шляхом накладання («такий - не такий»); розрізнення об'ємних фігур (куба, кулі) – за наслідуванням дій: котиться - не котиться; розгорнуте навчання: групування (сортування) предметів за кольором (спочатку з 2, надалі з 3 (4); чергування за зразком 2-х кольорів; – розгорнуте навчання сортування предметів за розміром трьома контрастними величинами: великий, середній, малий (пазли «Рибки», «Їжаки», «Курки» тощо); – розгорнуте навчання: сприймання на дотик величини предметів диференціювання предметів за величиною (в межах 2): брати однією рукою маленький предмет, обома руками - великий; наслідування елементарних пошукових дій у процесі багатократного відтворення різноманітних проб і примірників; – вибір за зразком («Знайди такий самий...») з використанням вказівного жесту; – наслідування дій з використанням</p>
--	---	--	---

<p>10.</p> <p>– орієнтування у просторі та часі, вживання слів, які передають:</p> <p>*основні напрямки відносно себе: (уперед, назад, угорі, вниз; попереду, позаду, праворуч, ліворуч, зверху, знизу, далеко, близько)</p> <p>*положення предметів у просторі: (на, під, за, поряд, високо, низько, між);</p> <p>*пов'язані з орієнтацією у часі: (спочатку, тепер, незабаром, потім, довго, вчора, сьогодні, завтра)</p>	<p>– орієнтується у просторі та часі, вживає слова, які передають основні напрямки відносно себе, положення предметів у просторі пов'язані з орієнтацією у часі;</p> <p>– орієнтується у просторі та часі, але відповідних слів не вживає, повертає погляд у бік, означений відповідним словом;</p>	<p>– не орієнтується у просторі та часі;</p> <p>– не кладе предмети на щось, під щось.</p>	<p>вказівного жесту.</p>
<p>№4. Дослідження та узагальнення змістовного матеріалу з опорою на наочність - групування предметів за функціональними ознаками</p> <p>– групування предметів за родовими ознаками (іграшки; посуд; одяг; взуття; овочі; фрукти; дикі тварини; свійські тварини; птахи; комахи; меблі; транспорт)</p>	<p>– самостійно та правильно утворює пари, пояснює зв'язок між ними;</p> <p>– самостійно виконує, але з помилками, які сам помічає та виправляє, пояснює зв'язок між ними недостатньо, з допомогою;</p> <p>– самостійне виконання, але з помилками, які сам не помічає (помічає після привернення уваги до них), виправляє самостійно, з допомогою пояснює зв'язок між ними;</p> <p>– виконує завдання правильно після спільного утворення пари, самостійно пояснює функціональний зв'язок;</p> <p>– самостійно та правильно утворює пари, пояснює принцип поєднання малюнків за спільністю родової ознаки;</p> <p>– самостійно та правильно утворює пари, але з допомогою пояснює принцип поєднання деяких пар;</p>	<p>– виконує завдання після демонстрацій зразка виконання (утворення пари) з помилками, виправляє їх та пояснює функціональний зв'язок з допомогою;</p> <p>– виконує завдання під опосередкованим керівництвом (сумісні дії, покроковий контроль), кожна запропонована картка супроводжується запитанням, куди малюнок підходить, звіт недостатній;</p> <p>– після наданої допомоги завдання не виконує, маніпулює картками;</p> <p>– самостійно виконує завдання з помилками, які сам не помічає, виправляє їх з допомогою, вербалізація недостатня, відсутні узагальнюючі слова;</p> <p>– виконує завдання під опосередкованим керівництвом (сумісні дії), кожна запропонована картка супроводжується запитанням, куди малюнок підходить, звіт недостатній;</p> <p>– після наданої допомоги</p>	<p>– При зменшенні обсягу сприймання:</p> <p>– кожний малюнок видається з запитанням до якого малюнка він підходить; (спільне утворення пари);</p> <p>– демонстрація зразка:</p> <ul style="list-style-type: none"> • утворення однієї пари без пояснення принципу поєднання та пропозиція далі діяти самостійно; • утворення однієї пари з поясненням принципу поєднання та пропозиція далі діяти самостійно; • викладання однієї пари з поясненням принципу поєднання; • викладання однієї пари без пояснення принципу поєднання;

<p><u>№ 5. Дослідження та вилучення «четвертого зайвого» з опорою на наочність</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - одяг - іграшки; - посуд - іграшки; - взуття - іграшки; - меблі - іграшки; - посуд - одяг; - посуд - взуття; - посуд - меблі; - одяг - взуття; - іграшки - меблі; - овочі - посуд; - фрукти - посуд). 	<ul style="list-style-type: none"> – самостійно утворює пари, але можливі помилки, які самостійно виправляє та пояснює принцип поєднання пар; – правильно виконує завдання, після демонстрації зразка (однієї пари) та самостійне пояснення принципу поєднання пар предметів; – правильне самостійне виключення четвертого предмета з обґрунтуванням своїх дій; – правильне самостійне виключення четвертого предмета без словесного звіту, пояснення з допомогою запитань; – виконує завдання після демонстрації зразка виконання, правильно пояснює принцип вилучення. 	<p>завдання не виконує, маніпулює картками;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконує завдання після демонстрації зразка виконання; неправильно обґрунтовує свої дії (за несуттєвими ознаками); – виконує завдання лише за навідними запитаннями без самостійного пояснення принципу групування; – не виключає правильно четвертий предмет після наданої допомоги, маніпулює картками. 	<ul style="list-style-type: none"> – спільні дії об'єднання трьох предметів, що мають загальну суттєву ознаку і називання (вилучення) такого, що не має цієї ознаки; – демонстрація зразка виконання з поясненням та пропозиція самостійно виконати завдання; – демонстрація зразка виконання без пояснення та пропозиція пояснити принцип виключення предмета із групи; – навідні запитання.
<p><u>№6. Логічні завдання</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – втулки Монтессорі (об'ємний пазл); – «Поштова скринька»; – рамки Монтессорі; – мотрійка (5-6 складові); – пірамідка (6-10 кілець); – розбірні іграшки (5-8 частин); – пазли; 	<ul style="list-style-type: none"> – розуміє та сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, адекватно реагує та емоційно ставиться до них, швидко та правильно (повільно) виконує завдання; – усвідомлює наявність проблемної ситуації, діє цілеспрямовано на рівні зорового орієнтування (візуального співвідношення); – вільно орієнтується в умовах практичного завдання, може самостійно знайти вихід з проблемної ситуації; 	<ul style="list-style-type: none"> – частково розуміє та сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, адекватно (неадекватно) реагує на неї, швидко (повільно) виконує завдання; – частково усвідомлює наявність проблемної ситуації, взаємодія зорганізується та покроково контролюється дорослим, інтерес до співпраці поверхневий, не стимулюючий діяльність; – виконує завдання з допомогою (під опосередкованим керівництвом, за 	<ul style="list-style-type: none"> – Демонстрація (показ) ігрової дії, що супроводжується інструкцією; – демонстрація зразка виконання (показ); – примірювання вкладок з проріззю; – спільне виконання; – розгорнуте навчання: виставляння мотрійок за зростом (у порядку зменшення) та вкладання однієї в іншу; – показ зразка дитині вдається по одному колечку, кожного разу вказуючи жестом, що їх треба надіти на стрижень, пропонування

<p>– картинки з відсутніми елементами;</p> <p>– розрізні картинки;</p> <p>– дошки Сегена;</p> <p>– «Панель» (вкладки - фігури з двох симетричних частин);</p> <p>– «Будиночок» (танграм із 4-х чотири деталей: два квадрати, два прямокутних трикутники)</p> <p>– «Нісенітниця» (несумісні в реальності явища та безглузді дії).</p>	<p>– дії самостійні, адекватні, яким передують розумові, є пошукова активність;</p> <p>– практичні дії нерішучі, стимульовані, але передують розумові;</p> <p>– сформовані дії наочно-дійового мислення;</p> <p>– виконує завдання самостійно шляхом (методом) примірювання, продуктивних проб і помилок;</p> <p>– виконує завдання методом співвідношення зі зразком, свої помилки помічає і виправляє самостійно;</p> <p>– виявляє зацікавленість співпрацею, практичні дії цілеспрямовані на досягнення результату, прагне повторити вдалі дії (успішні проти);</p> <p>– переносить засвоєні способи дій у нові пізнавальні ситуації, научуваність збережена;</p> <p>– пам'ять дитини мимовільна, образна;</p> <p>– мислення наочно-образне.</p>	<p>наслідуванням)</p> <ul style="list-style-type: none"> • методом сили (силових проб); • методом «вдалого отвору»; • методом непродуктивних проб і помилок; <p>– під час виконання (спроби) з'являється орієнтація на мету без урахування умов її досягнення;</p> <p>– набутий досвід із використанням засобів не переносить у нову (пізнавальну) ситуацію;</p> <p>– не розуміє та не сприймає завдання, мовленнєву інструкцію, неадекватно реагує на неї;</p> <p>– не усвідомлює наявності проблемної ситуації, не пов'язує пошук її розв'язання з необхідністю використання допоміжних засобів, залишається байдужим як до результату, так і до пошуку розв'язання задачі;</p> <p>– практичним діям не передують розумові, основні способи виконання завдань неспецифічні маніпулювання, нецілеспрямовані проби, поєднує деталі (фрагменти) без аналізу цілого предмета;</p> <p>– не розв'язує наочно-образні завдання;</p> <p>– не розв'язує наочно-дійові завдання;</p> <p>– завдання не виконує, досліджує стимульований матеріал орально, мацає поверхню, перевертає, кидає на підлогу;</p> <p>– дії неадекватні, не</p>	<p>виконати завдання самостійно;</p> <p>– виконання під контролем («Знайди найбільше кільце...»)</p> <p><i>Допомога до завдання «розрізні картинки»:</i></p> <p>– спільне утворення (упорядкування) пари картинок пазлів;</p> <p>– демонстрація цілої картинки, прохання зробити із частин таку саму;</p> <p>– прохання показати частину, яка відсутня;</p> <p>– накладання на цілу картинку одну частину розрізної на прохання накласти інші;</p> <p>– складання картинки з частин, які розташовані таким чином, що потребує тільки їх з'єднання;</p> <p>– складання картинки з частин, які розташовані таким чином, що потребують розвороту.</p> <p><i>Допомога до завдання «дошки Сегена»; «Панель» «Будиночок»:</i></p> <p>– пропозиція порівняти частини конкретної фігури із зображенням на панелі;</p> <p>– демонстрація зразка виконання: накладання однієї-двох фігур на їх зображення, звертаючи увагу дитини на однаковість форм;</p> <p>– накладання однієї частини фігури на відповідне зображення, пропонування дитині знайти другу частину і покласти її на місце;</p> <p>– вказівка на помилку з рекомендацією приміряти деталь (кожну деталь) до «будиночка»;</p>
--	---	--	--

		<p>відповідають призначенню предметів, їх властивостям;</p> <p>– стимульний матеріал не викликає зацікавленості, не виконує з ним предметні дії, лише маніпулює.</p>	<p>– демонстрація зразка «будиночка», розкресленого на відповідні деталі з пропозицією розглянути його та скласти такий самий;</p> <p>– спільне виконання: демонстрація накладання однієї деталі на відповідну частину розкресленого «будиночка» і пропозиція далі діяти самостійно.</p> <p><i>Допомога до завдання «Нісенітниця»:</i></p> <p>– навідні запитання, які звертають увагу дитини на несумісність зображених явищ, безглуздість дій;</p> <p>– виділення окремих сюжетних груп на малюнку.</p>
<p><u>Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, розвиток мовлення</u></p> <p><i>– розуміння мовлення - твори морально-етичного, гумористичного, розважального змісту</i> (оповідання; казки; небилиці; твори-жарти; перевертні);</p> <p><i>– відтворення напам'ять:</i> (вірші українських поетів; малі фольклорні твори: утішки; забавлянки; українські народні пісні; лічилки; мирилки; приказки; загадки);</p> <p><i>– переказ:</i> (казки; оповідання);</p>	<p>– розуміє жанрові особливості прозових та віршованих творів;</p> <p>– самостійно переказує (розповідає) казку на пропозицію;</p> <p>– виразно читає напам'ять вірші українських поетів;</p> <p>– адекватно оцінює поведінку позитивних і негативних героїв;</p> <p>– знає напам'ять, виразно декламує малі поетичні форми українського фольклору;</p> <p>– висока мовленнєва активність, балакучість, допитливість;</p> <p>– мовлення відповідає віковим нормам:</p> <ul style="list-style-type: none"> • в активному словнику наявні всі частини мови, узагальнюючі слова, абстрактні поняття; • правильна звуковимова (допускається деяка нестійкість у вимові 	<p>– вірші не розповідає (не знає);</p> <p>– казку розповідає незмістовно з опорою на серію ілюстрацій та навідними запитаннями;</p> <p>– казок не знає;</p> <p>– низька мовленнєва активність;</p> <p>– егоцентризм мовлення; «телеграфне мовлення» (3-4 слова разом);</p> <p>– бідність словника: неточні використання слів, переважання іменників та дієслів;</p> <p>– словник обмежений лише словами повсякденного вжитку;</p> <p>– звуковимова порушена частково;</p> <p>– порушена звуковимова всіх звуків;</p> <p>– грубо спотворює складову будову простих (багатоскладових) слів;</p> <p>– фонематичний слух</p>	<p>– емоційно насичувати мовленнєве спілкування;</p> <p>– піклуватися про культуру мовлення та невербальне спілкування;</p> <p>– використовувати ілюстрації для стимулювання бажання дитини переповісти знайому казку, вірш;</p> <p>– коментування ілюстрацій під опосередкованим керівництвом;</p> <p>– корекційно-розвиткова робота з логопедом.</p>

<p>– сюжетна розповідь: (про побачене, пережите (з власного досвіду); придуманої історії; на будь-яку близьку дитині тему; – описова розповідь);</p> <p>– артикуляційні вправи (спроби на дизартрію) за потребою.</p>	<p>шиплячих та звука [р]);</p> <ul style="list-style-type: none"> • мовлення фразове (складносурядні, складнопідрядні речення); • спостерігаються негрубі граматичні помилки (при чергуванні приголосних при утворенні форми однини та множини в іменниках спільного роду); • мовлення зв'язне; • використання засобів комунікації: виразні рухи; жести; пози; хода; міміка; тональність голосу; <p>– користується (володіє) формами мовленнєвого етикету;</p> <p>– точне виконання артикуляційних вправ.</p>	<p>розвинений недостатньо;</p> <ul style="list-style-type: none"> – фонематичний слух у стадії формування; – фраза проста поширена; фраза проста з 2-3 слів; – багато помилок (грубих помилок) граматичного характеру; – фраза граматично не сформована; – зв'язне мовлення розвинене недостатньо; – зв'язне мовлення у стадії формування (не розвинене); – у спілкуванні мовлення замінює жестами, мімікою; – ехолоалії; – зупинки судомного характеру, ітерації; – девіації артикуляційного апарату; – порушена просодика, темп, ритм, інтонація; – підвищена салівація; – змазаність мовлення. 	
---	--	--	--

3. Орієнтовна якісна характеристика емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку

	<i>Достатній рівень сформованості</i>	<i>Початковий рівень сформованості</i>
Особистісні якості	<ul style="list-style-type: none"> – Емоції адекватні, стійкі; – адекватно реагує на емоційний стан оточуючих, співзвучний з ним; – володіє соціальними нормами вираження почуттів (вербальними та невербальними): міміка поза, жести, інтонація; – емоційний стан (фон) позитивний (підвищений, урівноважений); – <i>настрій підвищений (стабільний)</i>: * бадьорий, позитивно ставиться до оточення; реакції емоційно забарвлені (посміхається, сміється) адекватні до ситуації; * спокійний, позитивно ставиться до оточення; на ініціативу відповідає, але сам не виявляє її, позитивні емоції виражає не часто; – емоції жваві, яскраво виражені; – почуття усвідомлені, намагається стримувати негативні емоції. 	<ul style="list-style-type: none"> – Емоції неадекватні, лабільні (ригідні), нетривалі; – не співзвучний з емоційним станом оточуючих, емоційні прояви спонтанні; – емоційно «глухий», байдужий; – не володіє соціальними нормами вираження почуттів (вербальними, невербальними): міміка, хода, жести, інтонація; – емоційний стан (фон) негативний, знижений; – <i>настрій знижений</i>; * дратівливий, збуджений, швидка зміна емоцій (реакції) на обставини, що склалися; вередування, з'являється сміх (сльози); * пригнічений, в'ялий, бездіяльний, пасивний, (замкнений, сумний, тихий, плаче через неуспіхи, негативистичний ступор, апатичний); * нестабільний (швидко переходить від одного настрою до іншого: то веселий, сміється то починає одразу плакати (пихтить, голосить); емоційно-холодний; дестабілізується; – <i>емоційні прояви тривожності</i>: * <i>вербальні</i> («Я боюся», «Я не знаю»); * <i>невербальні</i>: міміка (мимовільне сіпання повік, розширені очі, потуплений погляд, брак емоцій); блідість (почервоніння) обличчя; пітливість; щільно стулені губи; утягнення голови в плечі; погойдування на стільці; напруженість; тремор рук під час діяльності); жести (закриває руками обличчя; сіпання рукою (ногою); перекладання стимульного матеріалу на столі; заламування пальців рук); інтонація (переривчастий голос; плаксива інтонація; питальні речення; підвищена збудливість, напруженість; скутість, страх, невпевненість; сором'язливість, неадекватне весілля, безпричинний сміх); – емоційні прояви агресивності (упертий, заперечливий, дратівливий; напади гніву, вибухи злості, обурення, намагання отстоювати своє, егоцентризм); – емоційні прояви імпульсивності (не вміє чекати, нетерплячий, легко ображається, дратівливий, нестриманий, безтурботний, відмовляється від одноманітної роботи (під час розгорнутого навчання); емоції слабо диференційовані, монотонні).
Воля. Інтерес до співпраці	<ul style="list-style-type: none"> – Виявляє виразний, стійкий інтерес до співпраці, що стимулює діяльність; – проявляє інтерес до пропонуванних завдань, просить продовжити 	<ul style="list-style-type: none"> – Виявляє інтерес до окремих завдань, але поступово зацікавленість згасає; – інтерес до співпраці епізодичний, поверховий, не стимулюючий діяльність;

	<p>взаємодію (продовжити гру, запитує про те, що зацікавило);</p> <ul style="list-style-type: none"> – проявляє активність та ініціативу, охоче включається в спільну діяльність; – ініціативи не виявляє, але відгукується на пропозицію погратися (діяти), активність під час взаємодії зростає; 	<ul style="list-style-type: none"> – інтерес до співпраці відсутній (відмова від виконання завдань); – ініціативу не виявляє (малоактивний, пасивний), взаємодія ініціюється та покроково організується дорослим; – негативно та індиферентно ставиться до взаємодії; – залежить від дорослого, потребує постійного супроводу.
Здатність до зосередження	<ul style="list-style-type: none"> – Тривало концентрує увагу на предметі (діяльності); – уміє зосереджуватися на головному під час виконання завдань; – увага довільна, концентрує її достатньо; – здатний переключати увагу з однієї діяльності на іншу; – не зосереджується на деталях, робить ненавмисні помилки, помічає їх самостійно (після повернення до них уваги); – виявляє вольове управління поведінкою. 	<ul style="list-style-type: none"> – Має труднощі у виконанні завдання, яке потребує тривалого зосередження уваги; – увагу концентрує недостатньо, легко відволікається на сторонні стимули (подрозники), потребує постійної стимуляції (активізації); – увага нестійка, стимульована зовні; – погано (важко) зосереджує увагу на завданні; – непослідовний, складно довго утримувати увагу; – рухове та вербальне розгальмування (постійно виявляє ознаки занепокоєння); – перебуває в постійному русі й не може себе контролювати; – постійно рухається на стільці (сповзає з нього); – некерований, не реагує на заборони, обмеження; – демонструє (виявляє) польову поведінку.
Міра самостійності. Реакція на заохочення	<ul style="list-style-type: none"> – Докладає всіх зусиль до виконання завдань, прагне доробити його до кінця, намагається самостійно впоратися з труднощами; – самостійно виконує завдання, відстоює незалежність («Я сам»), демонструє вміння планувати свої дії, докладає зусиль; – радіє досягненню позитивних результатів (цікавиться результатами, засмучується невдачею; адекватно реагує на заохочення, зауваження та спонукання, виявляє почуття гордості за власний успіх). 	<ul style="list-style-type: none"> – Швидко втрачає інтерес до завдань, що ускладнюються; – не докладає зусиль до виконання завдання, робить лише те, що цікаво, не доводить почату справу до кінця; – виконує завдання з допомогою (під опосередкованим керівництвом), зусиль не докладає; – байдужий до «успіху – неуспіху» діяльності (своїх дій); – неадекватно реагує на заохочення, зауваження, спонукання.
Темп і працездатність	<ul style="list-style-type: none"> – Рівномірна працездатність протягом всієї діяльності; – темп роботи і працездатність нерівномірні, з елементами астенії в міру виснаження; – нерівномірний темп із проявами імпульсивності при збереженій працездатності та результативності. 	<ul style="list-style-type: none"> – темп роботи і працездатності знижені (низькі), швидко втомлюється, астенизується (дестабілізується), відмовляється від співпраці; – темп роботи рівномірно повільний, тривале обмірковування, зниження психічної активності (в'ялість, відволікання, загальмованість); – темп роботи рівномірно швидкий, завдання не обмірковує; – в'ялість, сонливість, відволікання, уповільнення темпу роботи, погіршення якості, повне припинення роботи.

4. Орієнтовна якісна характеристика виконання завдань дитиною з метою виявлення її готовності навчання у школі

Назва завдання, мета	Якісна характеристика виконання завдання на середньому та достатньому рівнях (варіанти, способи виконання)	Якісна характеристика виконання завдання на низькому рівні (варіанти, способи виконання)	Рекомендації
<p>1. Мотиваційна готовність дитини до навчання Бесіда з батьками Мета: виявити внутрішню позицію дитини, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прагнення, бажання йти до школи; – як дитина уявляє вимоги школи; – наскільки готова змінити свою дошкільну ігрову позицію («хочу»-«не хочу», «цікаво»-«не цікаво») на позицію учня («потрібно», «важливо») 	<ul style="list-style-type: none"> – Позитивне ставлення, бажання йти до школи поєднується з правильним уявленням про школу, її вимогами; – позитивне ставлення до школи, але має досить поверхове уявлення про неї, невиразні враження 	<ul style="list-style-type: none"> – Має деяке уявлення про школу, її вимоги й уже наперед боїться, виявляє тривогу (боїться, не зуміє зробити, там важко, страшно тощо); – не має уявлення про школу. 	<p>Батьки повинні формувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – широке, правильне уявлення про школу, про непередбачувані труднощі; – позитивне ставлення про вчителів, однолітків (майбутніх однокласників) – вчити дитину взаємодіяти з іншими.
<p>2. Інтелектуальна готовність (розумова готовність або готовність до вивчення навчальних предметів і виконання завдань)</p> <p>2.1. Світогляд дитини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – що знає про себе (прізвище, ім'я, по батькові, домашню адресу); – про свою родину (як звучать батьків, ким працюють, що роблять на роботі, родинні взаємозв'язки); – про своє місто (село), вулицю; – явища природи (пори року, їх послідовність, місяці кожної пори, їх загальну кількість, послідовність); – дні тижня, частини доби); – що знає про сонце, дощ, сніг, урожай, із якого роблять хліб; – улюблені книжки; музика, вірші, казки, оповідання; – письменники, художники, композитори; – що знає про країну, столицю України, річки; – сучасну техніку, транспорт тощо 	<ul style="list-style-type: none"> – Дитина ознайомена з багатьма явищами навколишньої дійсності; – знання — глибокі, системні; – дитина має інтерес до певних явищ, виявляє допитливість, зацікавленість; – простежуються зв'язки між різними знаннями. 	<ul style="list-style-type: none"> – Дитина ознайомена з найближчими явищами дійсності, але має знання неглибокі, поверхові, фрагментарні, випадкові; – інтересу до певних явищ немає. 	<ul style="list-style-type: none"> – Під час спілкування разом із дитиною набувати знань про навколишній світ та формувати її мисленнєві навички, учити орієнтуватися в навколишньому середовищі та осмислювати отриману інформацію.
<p>2.2. Рівень розвитку пізнавальних процесів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – завдання, спрямовані на дослідження просторового уявлення, просторової орієнтації; – знання кольорів; – знання геометричних фігур 	<ul style="list-style-type: none"> – В активному словнику назви кольорів спектру та ахроматичні кольори; – називає (вербалізує) предмети за формою, величиною; – сформовані (переважно 	<ul style="list-style-type: none"> – Не розрізняє, не диференціює форми, конкретно не називає, але дає властивостям предметів певні назви (трикутник, «як будинок», квадрат, «як кубик»), 	<p>Пропонувати дитині:</p> <ul style="list-style-type: none"> – назвати колір, геометричні фігури; – знайти певну геометричну фігуру, колір; – самому назвати,

<p>(називає фігури, показує схожі, каже, чим схожі, що в кімнаті схоже з названими фігурами);</p> <p>– розуміє поняття «мало-багато», «більше-менше», «високий-низький», «тонкий-товстий», «малий-великий»;</p> <p>– орієнтується на площині: «по-середині», «вверх», «вниз», «зліва», «справа», «за», «перед» тощо</p>	<p>сформовані) антоніми;</p> <p>– орієнтується на площині, у просторі;</p> <p>– самостійно виконує завдання після інструкції (вербальної, з опорою на наочність);</p> <p>– завдання виконує швидко самостійно на рівні зорового орієнтування або з помилками, які сам виправляє.</p>	<p>або розрізняє з допомогою, за зразком;</p> <p>– маніпулює дидактичним матеріалом;</p> <p>– завдання виконує після зразка, сумісного виконання;</p> <p>– плутає кольори, дає їм певні назви («як трава», «як сонечко»);</p> <p>– розрізняє з допомогою, за зразком (співвідносить);</p> <p>– завдання виконує після зразка, сумісного виконання з дорослим;</p> <p>– маніпулює дидактичним матеріалом;</p>	<p>показати колір, продемонструвати зразок;</p> <p>– співвіднести предмети, геометричні фігури за кольором, формою.</p>
<p>* Узагальнення змістовного матеріалу з опорою на наочність (на вербальному рівні):</p> <p>– за функціональними ознаками;</p> <p>– за родовими ознаками (понятійна класифікація об'єктів);</p> <p>– класифікація «гра-праця», «гра-навчання»</p>	<p>– Самостійно, правильно утворює пари, пояснює зв'язки між ними;</p> <p>– самостійно виконує завдання, але з помилками, які сам помічає, виправляє, недостатньо пояснює зв'язок між парами;</p> <p>– правильно виконує завдання після демонстрації зразка (спільне створення однієї пари);</p> <p>– самостійно правильно робить понятійну класифікацію об'єктів;</p> <p>– достатньо сформовані процеси узагальнення змістового матеріалу з опорою на унаочнення (невербальне сприймання);</p> <p>– самостійно правильно виконує завдання зі словесним звітом;</p> <p>– самостійно правильно виділяє групи, пояснює принцип виконання;</p> <p>– самостійно виділяє, зіставляє, систематизує предмети за їх зовнішніми та функціональними ознаками;</p> <p>– високий і достатній</p>	<p>– Виконує завдання з допомогою, з помилками, самостійно не виправляє помилки;</p> <p>– виконує за зразком разом з вчителем;</p> <p>– виконує з помилками, які сам не помічає, виправляє їх з допомогою, вербалізація недостатня;</p> <p>– рівень узагальнення знижений до побутового;</p> <p>– несформовані процеси узагальнення змістовного матеріалу з опорою на наочність;</p> <p>– виконує завдання лише за навідними запитаннями без самостійного пояснення принципу групування;</p> <p>– виконує завдання після розгорнутого навчання, аналогічно до попереднього завдання;</p> <p>– виконує завдання, не враховуючи зразок, інструкцію;</p> <p>– виконує після повідомлення ознак групування;</p> <p>– хаотично перекладає предмети 1 (маніпулювання,</p>	<p>Пропонувати дитині:</p> <p>– знайти необхідні предмети, поєднати пари (дитина повинна роздивитись малюнки, назвати їх);</p> <p>– роздивитись малюнки, поділити їх на дві групи так, щоб у кожній було щось спільне;</p> <p>– розгорнуте навчання, повідомлення ознак групування (наприклад, поклади в один бік ті малюнки, де діти граються, у другий — де працюють чи навчаються)</p>

	рівень засвоєння нових знань	автоматичне	
<p>– Вилучення «Четвертий зайвий» – <i>невербальний (вербальний) рівень:</i> (посуд і меблі; овочі і фрукти; взуття та одяг; тварини свійські й дикі; комахи й птахи; кущі й дерева; професії та інструменти, повітряний і водний транспорт, герої казки (не в ту казку потрапив тощо)</p>	<p>– Виконує завдання самостійно з поясненням; – самостійно, правильно групує, пояснює дії; - вміє самостійно виділяти, порівнювати, систематизувати (за зовнішніми та функціональними ознаками); – правильно виділяє зайвий предмет, але недостатньо пояснює принцип групування; – самостійно правильно виділяє групу предметів, пояснює принцип виконання; – самостійно виділяє, зіставляє, систематизує предмети за їх зовнішніми та функціональними ознаками; – самостійно правильно виконує завдання після сприймання зразка</p>	<p>– Виконує завдання за навідними запитаннями, без самостійного пояснення; – виконує з помилками, які сам не помічає, виправляє їх із допомогою, вербалізація недостатня; – низький рівень сформованості узагальнювальних понять у дитини, несформовані процеси узагальнення змістовного, матеріалу з опорою на наочність (невербальне сприйняття); – порушення особистісного компонента мислення (різноплановість, саморегуляція); – завдання виконує разом з дорослим (вчителем); – не виконує за зразком, інструкцію не розуміє</p>	<p><i>Надавати допомогу у вигляді:</i> – запитань уточнювального характеру; – демонструє зразок виконання завдання (розгорнуте навчання); – об'єднує три предмети, що мають загальну суттєву ознаку, і відділяє той, що немає цієї ознаки</p>
<p>а) Зіставлення і виділення істотних ознак (<i>позитивна абстракція</i>) протиставлення (<i>негативна абстракція</i>): – дівчинка—лялька; – літак—птаха; – вовк — собака; – кролик—заєць; – лижі — ковзани; – шапка — чоботи; – цвях — гвинт</p>	<p>– Виконує завдання самостійно правильно; – класифікує предмети за суттєвими ознаками; – самостійно пояснює, аргументує; – ефективна стимуляція та надання допомоги; – переносить принцип роботи на аналогічні завдання</p>	<p>– Проводить аналогії за несуттєвими ознаками, з допомогою уточнювальних запитань; – самостійно не пояснює, не проводить аналогій, стимуляція та надання допомоги неефективні; – завдання, інструкцію не розуміє, не переносить принцип роботи на аналогічні завдання</p>	<p>Допомога: – поставити запитання уточнювального характеру для встановлення родових, функціональних ознак; – надати зразок виконання завдання (розгорнуте навчання)</p>
<p>б) Тлумачення образних висловів: У якому значенні вживаються такі вирази: – «світла голова»; – «золоті руки»; – «золоте серце»; – «вовчий апетит» тощо</p>	<p>Самостійно правильно розуміє і тлумачить</p>	<p>– Частково розуміє (не розуміє, не пояснює); – розуміє конкретно</p>	<p>Допомога: – навідні запитання; – запитання уточнювального характеру; – пояснення способу виконання</p>

<ul style="list-style-type: none"> – “залізний кулак”; – “вовчий апетит”; – “залізна воля”; – “заяча душа”; – “глухий степ”. 			
<p>в) Пояснити прислів'я:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Праця людину годує, а лінь марнує»; – «Не одяг красить людину, а добрі справи»; – «Сім раз відмір, один раз відріж» – “Куй залізо, поки гаряче”; – “Один в полі не воїн”; – “Шило в мішку не заховаєш”; – “Що посієш - те й пожнеш”; – “Яблуко від яблуні далеко не падає”; – “Роботящі руки - гори перевертають”; – “Праця людину годує, а лінь марнує”; – “Де сила не візьме, там розум допоможе”; 	<p>Правильно розуміє зміст прислів'їв</p>	<p>Частково розуміє прислів'я за навідними питаннями (не осмислює, не розуміє, розуміє конкретно)</p>	
<p>г) Логічні завдання, показники сформованості мислення дитини:</p> <p>а) - завдання спрямовані на узагальнення наочного матеріалу, що не має прихованого логічного змісту: - шляхом аналізу знайти ідентичні форми; складання об'єкта з деталей за зразком;</p> <ul style="list-style-type: none"> – установлення системи в заданому ряду знаків; – групування геометричних фігур (за кольором, формою, величиною); – прогресивні матриці Равена (прості та складні варіанти — пошук відсутніх фігур); <p>б) співвідношення предметів за формою:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «будиночок» («кораблик», «ракета», «танграм»); – втулки Монтесорі («поштова 	<p>а) - складає ряди знаків самостійно з поясненням різниці між двома системами;</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно правильно виконує завдання без пояснень; – самостійно правильно поділяє геометричні фігури за будь-якою з трьох ознак із поясненням принципу поділу (класифікація, групування); – правильно виконує завдання після порівняння схожих фігур і визначення ознак їхньої схожості з поясненням принципу поділу; – успішно продовжує поділ, розпочатий дорослим (вчителем) із коментуванням; <p>б) виконує самостійно правильно на рівні зорового (вербального) орієнтування;</p> <ul style="list-style-type: none"> – сформовані дії наочно-дійового та 	<p>а)- обидва варіанти викладає лише після сприймання розгорнутої системи, але самостійно пояснює різницю в значенні;</p> <ul style="list-style-type: none"> – обидва варіанти викладає лише після сприймання розгорнутої системи без пояснення різниці між ними (стереотипність мислення); 	<p>а) пропонується продовжити систему знаків, пояснити різницю в питаннях;</p> <p>б) - пропонується дитині порівняти частини фігурки за формою заглиблень;</p> <ul style="list-style-type: none"> – вчитель сам «заповнює» заглиблення, звертаючи увагу на схожість заглиблення і частин фігурки;

<p>скринька», дошки Сегена, складання розрізаної картини з 4—8 частин;</p> <p>в) завдання на вивчення здатності розкривати причинно-наслідкові зв'язки в наочно зображеній ситуації:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Нісенітниця»; – розуміння прихованого змісту сюжетних малюнків, серії малюнків; 	<p>образного мислення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконує на основі візуального зразка з деталями порівняння за нерозкресленим зразком; – самостійно виконує завдання шляхом окремих спроб (зорове співвіднесення форми заглиблення і фігурки, застосовує практичні дії (примірювання)); – уміє порівняти отримані результати за заданим зразком на основі зорового просторового аналізу; <p>в) - відразу встановлює безглуздість сюжетів, пояснює невідповідність зображеного реальному;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляє жвавий емоційний інтерес до змісту зображених ситуацій; – повністю самостійно розуміє зміст серії сюжетних малюнків, самостійно може розповідати; – правильно розуміє зміст серії малюнків, що виявляється під час відповідей на запитання; 	<ul style="list-style-type: none"> – виконує завдання за зразком після сумісного виконання; – завдання не розуміє, не сприймає, не виконує, наочно-дійове, наочно-образне мислення не розвинене; – правильно групує геометричні фігури після повідомлення ознак (кольору, величини, форми); <p>б) завдання виконує після зразка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконує під час сприймання розкресленого зразка способом промірювання з розворотом частин (поєднує фрагменти без аналізу зразка); – разом із дорослим (вчителем) виконує завдання, переважають методи «зовнішнього контролю» над «внутрішнім»; – нестійка увага, відсутні знання і навички розподілу та переключення уваги; – відступає від початого способу діяльності до маніпулювання дидактичним матеріалом; – виконує завдання силовою спробою («дошки Сегена», «втулки Монтесорі»); – маніпулює деталями, стимулювальним матеріалом, допомогу сприймає неефективно; <p>в) - практично знаходить невідповідність у зображеннях, але пояснення настільки обмежене, що можна лише здогадуватися про розуміння «нісенітниць» (властивий дефіцит</p>	<ul style="list-style-type: none"> – вчитель бере одну частину фігурки, показує і закладає в заглиблення, потім пропонує знайти другу частину; – вказівка на помилку з рекомендацією приміряти деталь до «будиночка» («кораблик», «ракета», «танграм»); – демонстрація зразка, розкресленого за складовими частинами; – спільне виконання завдання; <p>в) - задаються запитання уточнювального характеру:</p> <ul style="list-style-type: none"> «...подивись на малюнок, скажи, що намальовано. Буває так у житті чи не буває?»; – навідні запитання, що звертають увагу на несумісність зображених явищ; – необхідно виділити окремі сюжетні групи, поставити запитання, простежити за діями персонажів на окремих малюнках;
---	---	--	--

		<p>мовленнєвих засобів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – частково розуміє зміст серії малюнків в організації сприймання зображеного без пояснення (відповідає лише на запитання уточнювального характеру); – нездатний самостійно зорієнтуватися в зображеннях, об'єднати їх одним змістом; – частково розуміє прихований зміст малюнків, серії малюнків після допомоги; – не розуміє завдання; 	
<p>г) завдання на вербальному матеріалі без опори на наочність (словесно-логічне мислення):</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміння змісту оповідання з підтекстом; – парні аналогії; – визначення взаємозворотності відношень між величинами та розміщенням предметів у просторі; – установлення послідовності подій; – визначення правильних суджень: <ol style="list-style-type: none"> 1. Дощ іде тому, що ми взяли парасольки. Ми взяли парасольки тому, що йде дощ. 2. Ніч настала тому, що дівчинка спить. Дівчинка спить тому, що настала ніч 3. Дівчинка мие руки тому, що вони брудні. Руки брудні тому, що вона їх мие 	<p>г) - розуміє зміст оповідання (дає правильні відповіді на всі запитання), самостійно висловлює правильні судження;</p> <ul style="list-style-type: none"> – дає визначення слів на рівні поняття з поясненням його суттєвих ознак (черевики — це взуття, його носять на ногах); – розуміє причинно-наслідкові зв'язки; – словесно-логічне мислення розвинене на достатньому (середньому) рівні; – завдання виконує самостійно, темп виконання завдань достатній 	<p>г) - частково розуміє прихований зміст оповідання (без розуміння колізії), буде судження з допомогою в організації міркування за наведеним зразком;</p> <ul style="list-style-type: none"> – не виконує завдання, що вимагають виділення абстрактних ознак, узагальнень, причинно-наслідкових зв'язків, установлення послідовності подій; – неточно вживає поняття (заміна видового поняття родовим: «більший» замість «вищий»); – вживає абсолютну ознаку замість відносної: «довга» замість «довша»); – дає неточні визначення, у яких не розкривається чітке уявлення про предмет, не називаються його суттєві ознаки; – відсутність визначення (дитина повторює слово чи дає неправильне визначення); – порушення уяви — її цілісності, 	<p>г) вчитель пояснює вчинки персонажів та разом із дитиною дає їм оцінки, а також надає розгорнутий зразок міркування</p>

		диференційованості, швидкості; – не сформовані словесно-логічні дії.	
<p>2.3. Готовність до засвоєння знань, умінь, навичок. Стан готовності до читання, письма:</p> <ul style="list-style-type: none"> – наслідування писемних букв; – змальовування групи крапок; – малюнок фігури людини; – зорове сприймання. <p>ЗУН учнів початкових класів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за програмою з читання 	<ul style="list-style-type: none"> – Букви знає, утворює із них склади; – читає слова з дотриманням відповідного темпу; – читає плавно, правильно, свідомо, виразно, без помилок, орієнтується в тексті; – дає найпростіші оцінні судження вчинків персонажів із використанням відповідної лексики; – сформовані прийоми навчальної діяльності; – знає і розповідає вірші; – казку розповідає послідовно, розуміє зміст; – на недостатньому рівні розвинене монологічне мовлення (зниження процесів саморегуляції діяльності). 	<ul style="list-style-type: none"> – Знає деякі букви, читає відривними буквами, складами, монотонне, неточне читання, властиві пропуски, заміни; – переказує з допомогою додаткових запитань уточнюючого характеру, зосереджує увагу лише на подіях, хоча не розуміє як вони між собою пов'язані; – знає деякі букви, склади не зливає, прочитане на слух розуміє частково (не розуміє); – букви не знає; – вірші не розповідає, не знає; – казку розповідає не послідовно (казок не знає). 	<p>Допомога:</p> <ul style="list-style-type: none"> – в переказі вірша, казки (запитання уточнюючого характеру, малюнки, ілюстрації до казок); – сумісний із дитиною розбір сюжетних малюнків; – рекомендації батьків щодо подальшого обстеження дитини в логопеда
<p>Стан готовності до засвоєння математичних ЗУН:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пряма, зворотна лічба та від заданого числа; – математичні операції в межах 5, 10 (склад числа), (додати, відняти); – поняття «сусіди числа»; – знання числового ряду; – розв'язання простих задач побутової тематики; - поняття «на ... більше», «на ... менше», «залишок», «сума», «було», «стало»... <p>ЗУН учнів початкових класів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – за програмою з математики 	<ul style="list-style-type: none"> – Порівнює предмети множин за чисельністю, числа - за величиною; – лічба пряма (зворотна) в межах 10 та від заданого числа; – знає «сусідів» числа; – розуміє елементарні математичні поняття; – співвідносить цифру, число, кількість <p>1 клас (СЗШ):</p> <ul style="list-style-type: none"> – числовий ряд (до 10); – порівнює предмети, групу предметів; – називає, виконує дії, які змінюють - кількість предметів; – орієнтований в площині, просторі; – читає, пише, порівнює числа; – знає назву дій додавання, віднімання; – розпізнає умову, 	<ul style="list-style-type: none"> – Лічба пряма, на конкретному матеріалі (не перераховує предмети); – не виконує обчислювальні операції на конкретному матеріалі в межах 5; – не розуміє елементарні математичні поняття; – не порівнює предмети множин за чисельністю, числа - за величиною; – низький рівень інтелектуального розвитку; – обсяг пам'яті знижений (низький), пам'ять нестійка <p>– Не знає таблиці множення в межах 20;</p>	<p>Необхідне розгорнуте навчання</p>

	<p>питання, числові дані, розв'язання, відповідь задачі; – знає, диференціює геометричні фігури. 2 клас (СЗШ): – знає компоненти дій додавання, віднімання; – знає поняття “<, >, =”; – виконує дії (“+”, “-” в межах 20 без переходу через розряд; – розв'язує задачі, які мають поняття: “більше на”, “менше на”; – вимірює відрізок; – розрізняє кути: гострий, тупий, прямий 3 клас (СЗШ): – знає таблицю множення чисел 2,3,4,5 в межах 20; – порядок виконання дій в прикладах на 2 дії; – читає, записує, порівнює числа в межах 100; “+, -” в межах 100 без переходу через розряд; – виконує перевірку дій “+”, “-” – задачі на 2 дії розв'язує, знає поняття “на менше”, “на більше”, “в ... разів менше”, “в ... разів більше”; – креслить кути, коло. 4 клас (СЗШ) – знає, використовує таблицю множення, ділення (до 6); – знає порядок дій в прикладах (2- 3 дії); – розв'язує рівняння ($x-5=10$, $x+5=10$, $10-x=5$); – знає співвідношення одиниць довжини, вартості, маси, часу; – письмові обчислювальні операції в межах 100 (“+”, “-“ з переходом);</p>	<p>– не розуміє поняття “на більше”, “на менше”, “в ... разів більше”, “в ... разів менше”; – не рахує числовими групами; – не розуміє дії “взяти по 3”, знайти третю частину”; – таблицю множення (до 6) знає, але не використовує; – не знає таблиці множення; – не розуміє як знайти невідомий компонент; – не знає мір довжини, вартості, маси, часу (не співвідносить); – не розв'язує задачу на 2 дії; – не знає порядок виконання дії; – не знає дії I, II ступенів.</p>	
--	---	--	--

	<p>– усні обчислювальні операції в межах 100 (без переходу);</p> <p>– виконує розв’язання задач на 2 дії, знає поняття “залежність між величинами”, “більше на”, “менше на”, “збільшити в ... разів”, “зменшити в ... разів”;</p> <p>– креслить відрізок заданої довжини.</p> <p>– знає, використовує таблицю множення, ділення (до 6);</p> <p>– знає порядок дій в прикладах (2-3 дії);</p> <p>– розв’язує рівняння ($x-5=10$, $x+5=10$, $10-x=5$);</p> <p>– знає співвідношення одиниць довжини, вартості, маси, часу; письмові обчислювальні операції в межах 100 (“+”, “-” з переходом); усні обчислювальні операції в межах 100 (без переходу);</p> <p>– виконує розв’язання задач на 2 дії, знає поняття “залежність між величинами”, “більше на”, “менше на”, “збільшити в ... разів”, “зменшити в ... разів”; креслить відрізок заданої довжини.</p>		
ЕМОЦІЇ. ІНТЕРЕС. УВАГА. СПОСТЕРЕЖЛИВІСТЬ			
	<i>Достатній рівень</i>	<i>Низький рівень</i>	
3. Емоційно-вольова готовність	<p>– Емоції адекватні, позитивні, настрої підвищений;</p> <p>– інтерес та увага— виразні, стійкі;</p> <p>– домінує навчальна мотивація (ігрова, зовнішня, навчальна, успіху);</p> <p>– характер інтересів пізнавальний, шкільний, позашкільний,</p>	<p>– Емоції неадекватні, настрої знижений (пригнічений, часта зміна настрою);</p> <p>– подобається бути в центрі уваги;</p> <p>– апатія до виконання завдань, до спілкування;</p> <p>– інтерес епізодичний (поверхневий);</p> <p>– нетерплячий, швидко втрачає</p>	

	<p>специфічний; – здатний діяти за інструкцією (правилами) під час виконання завдань та поведінки; – завдання виконує до кінця</p>	<p>інтерес до роботи під час її виконання, відсутня навчальна мотивація; – середовищна, сімейна (емоційна) дезадаптація; – емоційно-вольова незрілість, інфантилізм; – висока лабільність, незрілість психіки; – несформований вольовий компонент пізнавальної діяльності</p>	
СПОСІБ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ			
	Достатній рівень	Низький рівень	
	<p>– Самостійні, адекватні, практичні дії, яким передують розумові; – діяльність цілеспрямована, практичні дії спрямовує на досягнення результатів, радіє йому, прагне повторити спроби; – здатний до оволодіння новими видами діяльності, темп оволодіння знаннями достатній</p>	<p>– Нерішучі практичні дії, нерегульовані розумовими; – завдання сприймає, але не турбується про його якісне виконання; – не виявляє зусиль у роботі, легко покидає незакінчену роботу, не турбується про її якісне виконання; – працює навмання або аналогічно до попередньому, іншого за метою і характером завдання; – маніпулює дидактичним матеріалом; – відмовляється від роботи, агресивно реагує на зауваження</p>	
ТЕМП РОБОТИ, ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ			
	Достатній рівень	Низький рівень	
	<p>– Темп, працездатність, діяльність рівномірні протягом комплексного вивчення дитини; – поводить з почуттям власної гідності, виявляє високу зосередженість під час виконання завдань; – властива спрямованість емоцій; – висловлювання адекватні; – самостійно оцінює</p>	<p>Темп роботи: – нерівномірний, з проявами імпульсивності дій за збереження працездатності; – нерівномірний, з елементами астенії, характерне спадання працездатності; – дезорганізація діяльності; – рівномірно-повільний, пов'язаний із перевагою</p>	

	<p>дії;</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатний до оволодіння новими видами діяльності, знаннями; – об'єм допомоги зі сторони педагога: вербальна інструкція, опора на наочність (показ), розуміння алгоритму дій; – уміє працювати самостійно, здійснює самоконтроль у процесі виконання завдань, застосовує аналогію; – адекватні реакції на невдачу чи похвалу 	<p>гальмування над збудженням;</p> <ul style="list-style-type: none"> – рівномірно-швидкий, пов'язаний із перевагою збудження над гальмуванням; – занадто неспокійний (тривожний), щоб запам'ятовувати інструкцію відразу; – висока психічна втомлюваність залежно від виснаження 	
<p>4. Соціальна зрілість, готовність до співпраці з учителем, однолітками</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Уміє слухати дорослих, виконувати завдання, інструкцію, звертатися за допомогою із запитаннями; – має друзів у дворі, (дитсадку, школі); – у складних ситуаціях бере на себе відповідальність, роль лідера; – володіє моральними та етичними нормами співжиття в колективі; – уміє чимось поділитися, попросити, допомогти, співчувати; – уміє відповідно поводитися на вулиці, вдома (дотримується правил дорожнього руху, знає, як себе поводити вдома, ознайомлений з елементарними правилами охорони життєдіяльності) 	<ul style="list-style-type: none"> – Не вміє слухати дорослих, лякається, розгублюється, коли дорослий звертається; – виявляє пасивність чи боїться запитувати, звертатись за допомогою; – іноді звертається із скаргами до когось; – не має друзів, переживає, що його не запрошують до спільних ігор (справ); – виявляє риси егоїзму, нестриманості, невмотивованої агресії; – не володіє достатньо моральними й етичними нормами; – не вміє ділитись; – не усвідомлює небезпеки й відповідальності, не виконує цих правил; – не завжди може поводитися відповідно сам на вулиці, вдома тощо 	<p>Педагогам, батькам:</p> <ul style="list-style-type: none"> – проаналізувати показники готовності дитини до навчання; – навчити дитину дотримуватися правил життєдіяльності; – потрібно мати терпіння
<p>5. Мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування, розвиток мовлення</p> <ul style="list-style-type: none"> – тлумачення значення слів (словник - визначення слів); – мовлення розвинене за віком, 	<p>IV рівень ЗНМ (НВЗНМ нерізка виражений загальний недорозвиток мовлення). (5,5-6 років).</p> <ul style="list-style-type: none"> – усне мовлення максимально наближене до норми; 	<p>I рівень ЗНМ (загальний недорозвиток мовлення):</p> <ul style="list-style-type: none"> – мовлення дитини цілком відсутнє (спостерігається 	<p>Заняття з логопедом</p>

<p>без порушень;</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильна звуковимова; – визначає слова на рівні узагальнюючого поняття, використовуються правильно; – в мовленні поширені складні речення; – вірші знає, розповідає охоче; – казку розповідає послідовно, зміст розуміє; – складає оповідання за малюнком, розуміє сюжет, активно використовує словник рідної мови; – граматично правильно будує речення, логічно послідовно поєднує їх у мовленні. 	<ul style="list-style-type: none"> – спостерігаються поодинокі помилки, пов'язані з неточностями вживання окремих слів, деяких відмінкових закінчень і прийменників; – певні помилки словотвору; – низький рівень готовності до засвоєння у школі читання, письма та теоретичних знань з рідної мови; – трапляються лише окремі порушення у вимові найбільш складних звуків. <p>III рівень ЗНМ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – володіє розгорнутим фразовим мовленням; – може підтримати розмову, відповісти на запитання, скласти речення (невеличке оповідання за малюнком); – бідність словника: неточність використання слів, переважання у словнику іменників та дієслів за обмеженості прикметників, прислівників, прийменників, сполучників та інших частин мови; – використовує у мовленні переважно прості поширені речення і майже не користується складними реченнями зі сполучниками; – спостерігається багато помилок; – звуковимова порушена частково (у вимові найбільш складних звуків); – помилки, пов'язані з диференціацією (розрізненням) окремих близьких за звучанням 	<p>невелика кількість звичайних чи “спрощених” слів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – відсутні звукові засоби мовлення; – окремі звуки, звукокомплекси, звуконаслідування; – окремі лепетні, загальноновживані слова; – звуконаслідувальні жести, міміка; – грубі спотворення складової чи звукової сторони слова: додавання, пропуски, перестановки складів слова, спрощення слів до кількох звуків тощо; – у мовленні дитини повністю відсутні речення; – розуміє обмежено, в межах ситуації; – не розуміє звернену мову, інструкції. <p>II рівень ЗНМ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – словниковий запас невеликий, вживає слова різних частин мови: іменник, дієслово, прикметники але цей словник обмежений лише словами повсякденного вжитку; – речення прості (із 2-3 слів); – неправильне вживання більшості відмінкових закінчень, заміни всіх відмінкових форм називним відмінком; – пропускає члени речення; – порушення узгодження іменників, дієслів, прикметників, займенників у роді, 	
---	---	--	--

	<p>та артикуляцією звуків; – труднощі автоматизації (вільного, правильного, самостійного використання у вимові вже поставлених звуків); – недостатньо сформований граматичний склад мовлення; – складова структура складних слів порушена; – синтаксичні конструкції, фрази бідні.</p>	<p>числі, відмінку; – ігнорування прийменників і сполучників; – фраза проста граматична, доповнює висловлювання жестами; – складова структура слова порушена; – словник з підметів, іноді - присудки, прийменників немає; у звуковимові спостерігається багато помилок, пов'язаних зі спотвореною вимовою звуків, пропусками, перестановками, замінами та замішуванням звуків. – фонематичний слух в стадії формування.</p>	
--	--	---	--

5. Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту», 2017 рік.
2. Закон України «Про спеціальну освіту».
3. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» // Інформаційний збірник та коментарі міністерства освіти і науки України. - 2010. - № 12. - С. 5-7.
4. Наказ МОН України від 07.06.2017 №799 "Про внесення змін у додатки до наказу Міністерства освіти і науки України від 22.04.2014 №504" (про Типові навчальні плани).
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.07 2017 р. № 1081 "Про затвердження Типового навчального плану для дітей з інтелектуальними порушеннями помірного і тяжкого ступеня (початкова школа)".
6. Указ Президента України № 533 від 13.12.201 бр. "Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю".
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017р. №545 "Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр".
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 р. № 588 "Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах".
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України №1073-р від 28.12.2016р. "Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях, наданих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю, до першої доповіді України про виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року".
10. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання» // Інформаційний збірник та коментарі міністерства освіти і науки України. - 2012. - № 9. - С. 5-8.
11. Лист МОН України № 1/9-2 від 10 січня 2017р. "Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими потребами".
12. Лист МОН України від 06.02.2017р. №1/9-63 "Щодо навчальної літератури для дітей з особливими освітніми потребами".
13. Лист МОН України від 03.07.2017 № 1/9-362 "Про Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2017/2018н.р."
14. Азарський Ш.М. Дитячий церебральний параліч, надбана слаборозумовість та педагогічна запущеність (соціально-реабілітаційні аспекти для профільних хворих у суспільстві) / Азарський Ш.М., Азарська О.О.. - Хмельницький : Поділля, 2002. - 160 с.
15. Бадалян Л. О. Детская неврология : 3-е изд. перераб. и доп. / Бадалян Л.О.. - М. : Медицина, 2001. - 576 с.
16. Бадалян Л. О. Детский церебральный паралич / Бадалян Л.О., Журба Л.Т.

17. Вісковатова Т. П. Формування і розвиток розумових здібностей у дітей молодшого шкільного віку із затримкою фізичного розвитку / Вісковатова Т.П. , Лесько О., Решетило С., Трач В. // Молода спортивна наука України: зб. наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 11. - Т. 2. - Львів, 2007. - С. 220-224.
18. Воронцова М. В. Адаптація и реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья / Воронцова М.В., Дубровская Т.А., Кукушин В.С. ; Рос. гос. соц. ун-т. - Таганрог : РГСУ, 2009. - 290 с.
19. Выготский Л.С. К психологии и педагогике детской дефективности // Основы дефектологии,- С-П, М.: Изд-во «Лань» 2003.- с.101-106.
20. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2008.-302 с.
21. Засенко В.В. До проблеми особистісного підходу у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку / Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб.: Вип. 8 / За ред.: В.І. Бондаря, В.В. Засенка - К.: Наук, світ, 2006. -с. 85 -88.
22. Збірник державних стандартів соціальних послуг з реабілітації/абілітації інвалідів, дітей-інвалідів та осіб з розумовою відсталістю. - К. : ВГО «Коаліція захисту прав осіб з інтелектуальною недостатністю». - 2009. - 49 с.
23. Ілляшенко Т. Затримка психічного розвитку дітей: причини виникнення та корекція. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: Науково-методичний збірник / Т.Ілляшенко [за ред. Н. Софій, І. Єрмакова] - К. : Контекст, 2000.
24. Карабаєва І, Савінова Н. Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід до оцінки розвитку дитини / Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2016. -184 с.
25. Качмар О. О. Система класифікації великих моторних функцій у дітей із церебральним паралічем. / Качмар О.О. // Міжнародний неврологічний журнал. - 2008. - № 1 (17). - С. 90-93.
26. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір //Дефектологія, №4, 2003, С. 10-12
27. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та на перспективу. - К.: 2003. - 36с.
28. Лебединская К.С. Основные вопросы клиники и систематики задержки психического развития / К.С.Лебединская. - М., 1982.
29. Мамайчук И.И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И.И. Мамайчук. - СПб. : Речь, 2001. - 220 с.
30. Найда Ю.М. Розробка індивідуального навчального плану // Підручник для директора . Вид.: Плянди - квітень 2008 р. - с. 68-71
31. Пашнєв Б.К. Експерт - діагностична методика вивчення рівня інтелектуального розвитку учнів 1 -х класів . Методичний посібник, Харків Видавнича група «Основа», 2007
32. Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: поради

батькам . За ред.. Бондаря Ф.І., Засенка В.В.. - К.: Наук, світ., 2005.

33. Положення про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах. Інститут Спеціальної Педагогіки Академії Педагогічних Наук України, ВС «Крок за кроком». - Київ, 2002 р.

34. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників, Київ - 2000 р.

35. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку , Кам'янець - Подільський «Абетка» 2001р.

36. Таранченко О.М. Інклюзивна школа: особливості організації та управління .3.3. Загальні принципи здійснення адаптації та модифікації навчально-виховного процесу . 4.2. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. // Навчально - методичний посібник . К: ФО-П Придатченко П.М., 2007

37. Технологія тренінгу / Упоряд.: Главник О., Бевз Г. / За заг. ред. С. Максименко - К.: Главник, 2005. - 112с. - (Психологічний інструментарій).

38. Тимонина О.В.. - К. : Здоров'я, 1988. - 328 с.

39. Ульєнкова У.В. Организация и содержание специальной психологической помощи детям с проблемами в развитии : Учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений /

40. Ульєнкова У.В., Лебедева О.В. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. - 176 с.

41. Финни Нэнси Р. Ребенок с церебральным параличом: помощь, уход, развитие : книга для родителей / Нэнси Р. Финни ; под ред. Клочковой Е.В. ; [пер. с англ. Липе Ю.В., Снеговской А.В.]. - 3-е изд. - М. : Теревинф, 2009. - 333 с.

42. Шнайдер В.І., Кулик О.О., Фінько Г.М. Організація індивідуального навчання (Методичні рекомендації на допомогу педагогам ЗОНІ та спеціальних закладів, реабілітаційних центрів, фахівцям психолого-медико-педагогічних консультацій, педагогам, психологам, батькам). - Кам'янець-Подільський, «Абетка-Нова», 2007. - 148с.

Навчально-методичне видання

КОМПЛЕКСНА ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

(методичні рекомендації)

Підписано до друку 02.03.2018.

Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний 70 г/м². Друк електрографічний.

Умов.-друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 0,7

Тираж 100 примірників. Замовлення № 03/17/2-6.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю.В

м. Тернопіль, вул. Винниченка, 9/7

тел. (0352) 40-08-12, (0352)40-00-63, (097)988-53-23

*Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.*